— Γιὰ μένα... καὶ γιὰ... *καὶ γιὰ σένα !*

Λέγοντας τὰ τελευταῖα λόγια, ὁ Ζαχὰρ σηκώθηκε καὶ προχώρησε πρὸς τὸν μεγάλο δοῦκα. Μέσα στὸ βλέμμα τοῦ δολοφόνου περνοῦσαν τώρα παράδοξες λάμψεις ποὺ δὲν ἔδειχναν καθόλου μίσος.

—Γιὰ μένα; ἔκανε ὁ Ἰβὰν κατάπληκτος. Καὶ ποιὰ σχέσι ἔχω ἐγὼ μὲ σένα, ἄθλιε;

Ὁ Ζαχὰρ ξεκρέμασε τότε τὸ φανάρι του καί, φωτίζοντας μ' αὐτὸ τὸ πρόσωπό του, εἶπε στὸν Ἰβάν:

— Κύτταξέ με ! Κύτταξέ με καλά !... *Δὲν μ' ἀναγνωρίζεις;*

XX

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΜΙΑΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΔΥΟ ΚΙΒΩΤΙΑ ΔΥΝΑΜΙΤΙΔΟΣ

Ξαφνιασμένος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, ὁ Ἰβὰν κάρφωσε τὰ βλέμματά του στὰ βασανισμένα χαρακτηριστικὰ τοῦ Ζαχάρ, προσπαθῶντας ν' ἀνακαλύψη τὸ μυστήριό τους.

Ὄχι μονάχα δὲν τὸν ἀναγνώριζε, μὰ δὲν ἀναγνώριζε πειὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Ζαχὰρ τὸ πρόσωπο ποὺ συνήθιζε νὰ βλέπη κάθε μέρα. Τί εἶχε γίνει τώρα αὐτὴ ἡ παγωμένη ὄψη κι' αὐτὰ τὰ μαρμάρινα χαρακτηριστικὰ ποὺ δὲν ἔδειχναν ποτὲ τὴν παραμικρὴ συγκίνησι καὶ ποὺ φαινόντουσαν νὰ προδίδουν ἕνα χαρακτῆρα ἀδιάφορο σὲ ὅ,τι δὲν εἶχε σχέσι μὲ τὰ καθήκοντά του ὡς καμαριέρη τοῦ Τσάρου;

Τί σήμαινε αὐτὴ ἡ ξαφνικὴ μεταβολή, αὐτὴ ἡ ἀναστάτωσις στὴν τόσο ἀνέκφραστη ὄψη του;... Ποιὰ ἦταν ἡ φυσιογνωμία αὐτὴ ποὺ ἔβλεπε τώρα; Ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν; Ἀπὸ ποιὰ ψυχικὴ ἄβυσσο ἀνέβαινε;

Καὶ γιατί ρωτοῦσε τὸν Ἰβὰν ἂν τὸν ἀναγνώριζε; Μπροστὰ σὲ ποιὸν βρισκόταν ὁ Ἰβάν; Ποιὰ σχέσις μποροῦσε νὰ ὑπάρχη μεταξὺ τοῦ Ἰβὰν κι' αὐτοῦ τοῦ κακούργου;

— *Τὸν καιρὸ ποὺ δὲν ἤμουν ὑπηρέτης*, εἶχα ὅλη μου τὴ γενειάδα, εἶπε ὁ Ζαχάρ. Ἂν τὴν ἄφινα νὰ φυτρώση πάλι, ἴσως μ' ἀναγνωρίζες... *Μὰ δὲν εἶμαστε βιαστικοί... Θὰ μ' ἀναγνωρίσης σὲ λίγο...*

— Σᾶς ἤξερα λοιπὸν *τὸν καιρὸ ποὺ δὲν ἤσαστε ὑπηρέτης;* ρώτησε ὁ Ἰβὰν ἐξαιρετικὰ ταραγμένος ἀπ' τὰ βλέμματα τοῦ Ζαχὰρ ποὺ δὲν τὸν ἄφιναν πειὰ καὶ τὸν κύτταζαν φλογισμένα.

— Ποτέ, ἀπάντησε. Δὲν μὲ εἶδες ποτέ.

— Τότε πῶς θέλετε νὰ σᾶς γνωρίζω;

— Κι' αὐτὸ θὰ τὸ μάθης σὲ λίγο...

Τώρα ὁ πρίγκηψ μιλοῦσε σὲ πληθυντικὸ στὸν ὑπηρέτη κι' ὁ ὑπηρέτης μιλοῦσε σ' ἑνικὸ στὸν πρίγκηπα !

Ἦταν τρομακτικὴ αὐτὴ ἡ συνομιλία στὸ βάθος ἑνὸς ὑπογείου τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων, μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἀνδρῶν ποὺ τοὺς χώριζαν δύο κιβώτια δυναμίτιδος κι' ἡ ἄβυσσος ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ ἑνὸς πρίγκηπος κι' ἑνὸς ὑπηρέτου...

Κι' ἔξαφνα ὁ μέγας δοῦξ μὲ φωνὴ γεμάτη συγκίνησι, εἶπε:

— *Θὰ ἔχετε ὑποφέρει πολύ...*

Ὁ Ζαχὰρ δὲν τοῦ ἀπάντησε. Μὰ ὁ Ἰβὰν εἶδε δύο δάκρυα, δύο μεγάλα δάκρυα νὰ θολώνουν τὰ μάτια του καὶ νὰ κατεβαίνουν ἀργὰ στὰ μάγουλά του ποὺ τὰ εἶχαν σκάψει ἄγνωστες δυστυχίες...

— Ἔχετε ταξειδέψει πολύ, Ὑψηλότατε !... εἶπε ξερὰ ὁ Ζαχάρ. Δὲν εἶν' ἔτσι; Ἔχετε διασχίσει τὴ Σιβηρία;

— Ναί, τὴν ἔχω διασχίσει...

— Ἔχετε ἐπισκεφθεῖ τὰ κάτεργά της.

— Θεέ μου ! εἶπε ἀναστενάζοντας ὁ Ἰβάν, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ τρέμη ἀπὸ μιὰ καινούργια συγκίνησι. Ὄχι, *κύριε*, ὄχι !... Δὲν ἐπισκέφθηκα τὰ κάτεργά της...

— Ἐγώ, ὑψηλότατε, τὰ ἐπισκέφθηκα κι' ἔμεινα σ' αὐτὰ περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι χρόνια !... Ναί, γνώρισα τὸ «Σπίτι τῶν Νεκρῶν», τὴ Σιβηρία !... Εἴστε ἕνα χαϊδεμένο παιδί, ὑψηλότατε, καὶ τὸ ταξεῖδι τῆς Σιβηρίας θὰ ἦταν γοητευτικὸ γιὰ σᾶς ! Μάθετε λοιπόν, ὅτι εἶνε ἡ χώρα, στὴν ὁποία ὑπάρχουν οἱ περισσότεροι ἀνθρώπινοι πόνοι... Γνώρισα ἐκεῖ κάτω χιλιάδες δυστυχισμένων ἀνθρώπων, μὰ δὲν γνώρισα οὔτ' ἕναν πιὸ δυστυχισμένο ἀπὸ μένα...

Ἐπακολούθησε μιὰ πραγκὴ σιωπὴ κι' ἔπειτα ὁ Ζαχὰρ ἐξακολούθησε:

— Ἀκοῦστε... Ἐγὼ ἐξορίστηκα στὴ Σιβηρία, γιατὶ εἶχα ἕνα παιδὶ ποὺ τὸ ἀγαποῦσα... καὶ γιατὶ θέλησα νὰ ἰδῶ αὐτὸ τὸ παιδί... Μὰ αὐτὸ μοῦ ἦταν ἀταγορευμένο...

— Θεέ μου ! εἶπε ἀναστενάζοντας ὁ Ἰβάν. Εὐσπλαχνήσου με !...

— Αὐτὸς εἶνε, ὑψηλότατε, ὁ μόνος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἀναγκάστηκα νὰ ἐπισκεφθῶ ἐπὶ εἴκοσι ὁλόκληρα χρόνια τὰ κάτεργα τῆς Σιβηρίας... Εἶχα ἕνα παιδί, ἕνα παιδὶ ποὺ τὸ λάτρευα...

Ὁ Ἰβὰν εἶχε κυριευθεῖ τώρα ἀπὸ μιὰ νευρικὴ ταραχή. Δὲν μποροῦσε ν' ἀκούση πειὰ περισσότερα καὶ φώναξε:

— Ἔλα μαζύ μου ! Ἀκολούθησέ με ἐσὺ ποὺ μιλᾶς ἔτσι ! Σ' ἐξορκίζω στὸ Θεό, ἀκολούθησέ με ! Σὲ διατάζω.

— Κι' ἐγὼ σὲ ὑπακούω ! ἀπάντησε ὁ Ζαχὰρ πειθήνια.

Ὁ Ἰβὰν τότε τὸν παράσυρε, τὸν τράβηξε μᾶλλον ἔξω ἀπ' τὸ φριχτὸ αὐτὸ ὑπόγειο... Ποῦ πήγαινε;... Σὲ ποιὸ φῶς τὸν ἐπήγαινε;... Σὲ ποιὰ ἀποκάλυψι;...

Τὸ βέβαιο εἶνε ὅτι ἔπειτ' ἀπὸ λίγα λεπτὰ εἶχαν ἀνέβη κι' οἱ δυὸ τὴ σκάλα καὶ βρισκόντουσαν μέσα στὸ δωμάτιο τοῦ Ἰβάν.

Ἀμέσως ὁ πρίγκηψ ἄναψε τὰ φῶτα... Ἔπρεπε νὰ φαινόντουσαν καθαρὰ τὰ πρόσωπα καὶ ἡ καρδιές... Γι' αὐτὸ ὁ Ἰβὰν ὥρμησε λαχανιασμένος κι' ἄνοιξε ἕνα λεύκωμα, στὸ ὁποῖο εἶχε συγκεντρώσει ὅλες τὶς ἀγαπημένες εἰκόνες τῆς νεότητός του καὶ στὸ ὁποῖο εἶχε βρεῖ ξαφνικὰ μιὰ μέρα ἕνα πορτραῖτο ποὺ ποτὲ δὲν κατώρθωσε νὰ μάθη πῶς εἶχε βρεθεῖ ἐκεῖ μέσα.

Ὡστόσο τὸ ἄφησε ἐκεῖ τὸ πορτραῖτο αὐτό, χωρὶς λόγο στὴν ἀρχή καὶ γιὰ ἕνα ἀνώτερο λόγο κατόπιν: γιατὶ εἶχε μάθει ἀπὸ τὶς ἐκμυστηρεύσεις τῆς Κουλίγκιν καὶ τοῦ δυστυχισμένου Σεργίου Ἰβάνοβιτς, ὅτι τὸ πορτραῖτο αὐτὸ ἦταν τοῦ πρίγκηπος Ἀσσλακώφ κι' ὅτι ὁ πρίγκηψ Ἀσσλακώφ ἦταν ὁ πατέρας του. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰβὰν κύτταζε πότε τὸ πορτραῖτο τοῦ πρίγκηπος καὶ πότε τὸν Ζαχὰρ μὲ ἀγωνία.

— Τί κυττᾶς; τὸν ρώτησε ὁ Ζαχάρ.

Καὶ πρόσθεσε μ' ἕνα τρομερὸ χαμόγελο:

— Δὲν βλέπεις λοιπὸν ὅτι λίγοι μῆνες φτάνουν γιὰ νὰ κάνουν ἕνα πρόσωπο διαφορετικό, γιὰ νὰ κάνουν ἕναν ἄνθρωπο ἄλλον καὶ νὰ μεταβάλουν τὸν πιὸ μεγαλόψυχο κι' εὐγενικὸ ἄνδρα σὲ ὑπηρέτη;... Λίγοι μῆνες στὸ «Σπίτι τῶν Νεκρῶν»...

— Πατέρα μου ! φώναξε τότε ὁ μέγας δοῦξ καὶ σωριάστηκε μπρὸς στὰ πόδια τοῦ Ζαχάρ.

— Πατέρας σου; ἐπανέλαβε ὁ Ζαχάρ, χωρὶς νὰ κινηθῆ ἀπ' τὴ θέσι του, χωρὶς νὰ κάνη μιὰ χειρονομία μπρὸς στὴν ἀκαταμέτρητη ταραχὴ τοῦ νέου. Κι' ἀπὸ ποῦ βλέπεις λοιπὸν πῶς εἶμαι πατέρας σου;

— Τὸ ξέρω !... Τὸ νοιώθω !... Μονάχα ὁ πατέρας μου τράβηξε τὶς δυστυχίες ποὺ μοῦ περιγράφεις... Εἶσαι ὁ σύντροφος τοῦ φτωχοῦ Ἀποστόλη !... Εἶσαι ὁ πρίγκηψ Ἀσσλακώφ !... Εἶσαι ὁ πατέρας μου !

— Καὶ ποιὸς σοῦ εἶπε πὼς ὁ πρίγκηψ Ἀσσλακώφ εἶνε ὁ πατέρας σου;

— Ἡ κόρη τοῦ Ἀποστόλη ἡ ἴδια κι' ὁ καλύτερός μου φίλος ποὺ τὸν ἀγαποῦσα σὰν ἀδελφὸ κι' ὁ ὁποῖος, καθὼς ξέρετε, πέθανε τόσο φριχτά.

— Καὶ τὸν ὁποῖο ἐκδικήθηκες, δὲν εἶν' ἔτσι;

Ἄ ! ὁ τόνος μὲ τὸν ὁποῖο προφέρθηκαν αὐτὰ τὰ λόγια... Ὤ ! δὲν ἀπευθυνόταν ἡ τρομερὴ αὐτὴ φράσις μονάχα σ' ἐκεῖνον ποὺ εἶχε λησμονήσει μιὰ τέτοια ἐκδίκησι, μὰ καὶ στὸν γυιὸ τοῦ Ἀσσλακώφ, ὁ ὁποῖος εἶχε λησμονήσει τὸν Ἀσσλακώφ, ἀφοσιωμένος καθὼς ἦταν στὸν ἔρωτά του...

— Ἔλα, σήκω ! εἶπε ὁ Ζαχάρ, τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ δὲν ἔδειχνε καμμιὰ τρυφερότητα κι' ὁ ὁποῖος ἀπεναντίας προσπαθοῦσε νὰ δείχνεται ἀπότομος γιὰ νὰ κρύβη ἴσως τὴν ἀπέραντη συγκίνησί του. Ἂν εἶσαι γυιός μου, δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ σὲ βλέπω γονατιστό...

Ὁ Ἰβὰν σηκώθηκε κατάχλωμος καὶ κλονιζόμενος, μὴ τολμῶντας νὰ κυττάξη αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος τὸν τρόμαζε τώρα.

— Ἔ, λοιπόν ! ναί, εἶμαι ὁ πατέρας σου ! εἶπε ὁ Ζαχὰρ μὲ φωνὴ βαθειά δείχνοντας μὲ τὸ δάχτυλό του στὸ λεύκωμα τὴν εἰκόνα τοῦ πρίγκηπος Ἀσσλακώφ. Κύταξε ἐκεῖ !... Στὸ πορτραῖτο τοῦ πρίγκηπος Ἀσσλακώφ, στὸ μέτωπο καὶ κοντὰ στὸν κρόταφο, ὑπάρχει μιὰ γραμμή, ἕνα σημάδι... Δές το στὴν εἰκόνα, δές το καὶ ἐδῶ !...

(Ἀκολουθεῖ)

ΞΕΝΟΣ ΣΤΙΧΟΣ

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

(Τοῦ ΜΑΙΤΕΡΛΙΓΚ)

Στῆς ἁμαρτίας τὸ πέρασμα
καὶ στῆς ψυχῆς τὸ θρῆνο,
τὰ χέρια ἁπ' τ' ἄστρα ἁπλώ-
(νοντας
τὴ θεία μου χάρι δίνω.

Ἐκεῖ ποὺ ἀγάπη ἐλάλησε,
καμμιὰ ἁμαρτία δὲ μένει,
κι' ἐκεῖ ποὺ ἡ ἀγάπη ἐθρήνη-
(σεν
οὔτε ἡ ψυχὴ πεθαίνει.

Κι' ἀγάπη ποὺ πλανέθηκε
στῆς γῆς τὰ μονοπάτια,
θὰ μ' εὕρη, ἀναζητῶντας με
μὲ δακρυσμένα μάτια.

Μετ. Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ